

מחזה מאת: איציק אלוני ©
 © כל הזכויות שמורות

הפחח

בהשראת סיפור קצר מתוך "ליקוטי דיבורים"

הדמויות:

מספר/ת	
מרדכי	- פחח
שרה	- אשתו
ר' שלום	- מורה
ר' יוסף	- מורה
ר' חיים	- מורה
יהודה	- בן תורה
הבעש"ט	- יהודי נודד
דוד	- חולה
סבא + סבתא	
גבאי	
גבריאלי	- עד א'
חיים	- עד ב'
קולות תלמידים	

תמונה 1

מספר/ת: סיפורנו מתרחש בכפר קטן ושקט. התושבים היו יהודים כפריים, אפשר להגיד, תמימים, ישרים, אנשים קשי יום שעובדים לפרנסתם, שעות השחר והערביים היו קבועות לתפילה לאמירת תהילים ולימוד. בכפר, כמעט כולם מכירים את כולם, לכן לא פלא כאשר מרדכי בן החמש התייתם מאמו ומאביו, ובבית המשפחה החדשה זכה למיטה חמה, אוכל טעים ומזין ואפילו חברות נעימה עם בניו של מאמציו. בבוקר היה מרדכי הולך ללמוד תורה אך עד מהרה התברר כי לנער ראש... איך אני אגיד את זה בלי להעליב?... לא תופס כלום, סתום כזה... אטום... מוגבל... וכל ניסיונותיהם של הרבנים ללמד אותו עלו בתוהו. סיפורינו מתחיל כמעט מהסוף, מרדכי כבר איש משפחה עם שלושה ילדים...

אור יורד.

תמונה 2

המקום: בית מדרש. יהודה-בן תורה יושב ולומד תורה.
מרדכי נכנס כאשר הוא מפזם לו מנגינה חסידית.
יהודה מבחין בו ומצטרף לשיר.

מרדכי: איך התאקלמת בכפר שלנו?

יהודה: קיבלו ומקבלים אותנו כמשפחה. כל יום אנו מכירים חברים חדשים.

{פאזזה. מסתכל על הספרים מונחים על השולחן}

יהודה: אח, כמה שאני מקנא בך יהודה שיש לך את הזכות ללמוד, לשבת וללמוד תורה מהבוקר ועד הערב.

יהודה: מה פירוש יש לי את הזכות? ולך אין?

מרדכי: לי אין.

יהודה: לא מוכרחים לשבת ללמוד יום שלם, אם צריך להתפרנס, אפשר לעבוד חצי יום ובערב להקדיש זמן לתורה.

מרדכי: כן אני יודע, אבל לא זאת הבעיה שלי. תראה...

(מתקרב אליו. לוחש) אני מעולם לא הצלחתי ללמוד, עוד מאז שהייתי ילד קטן.

{יהודה מצחקק כלא מאמין}

מרדכי: אולי זה נשמע לך מצחיק.

יהודה: מאוד.

מרדכי: אז תצחק, אבל זאת האמת לאמיתה.

יהודה: אתה מדבר ברצינות?

מרדכי: כן.

יהודה: אני לא מבין...

אתה לא למדת אף פעם?

מרדכי: שנים למדתי - אבל לא קלטתי, התוכן והמילים לא נקלטו לי בזיכרון.

יהודה: טוב, לא כולם חייבים לצאת גאונים - בודדים הם הגאונים.
(פאזזה, מביט בו בחמלה) העיקר זה לשבת וללמוד, תדע לך, רק אם מתמידים מצליחים.

מרדכי: התמדה דווקא יש לי, והרבה.

יהודה: ועדיין לא הצלחת?

מרדכי: לא, שום דבר לא נקלט לי בראש. אני יודע שזה נשמע לך לא הגיוני...
תראה, למדתי שנים בחדר, חברים שלי למדו גמרא ואני בקושי הצלחתי
להתפלל מן הסידור. א"ב זה מה שידעתי, עד שיום אחד שלחו אותי
ללמוד מקצוע. המורים שלי קראו לי לצד, הם דיברו ודיברו ואני רחפתי
ובקושי יכולתי להוציא כמה מילים מהפה...
(מצחקק בעצב) אני זוכר את המאורע הזה כאילו זה היה אתמול.
כן, כך זה היה ככה, תסתכל ותבין...

מרדכי מצביע על שלושת המורים שבינתיים נכנסו.

יהודה ומרדכי המבוגר יוצאים.

אור יורד.

תמונה 3

ברקע יושבים תלמידים מתפללים ולומדים תורה. (להתייחס לקהל כל תלמידי הרבנים.

ר' יעקב: פשוט אין ברירה, אין ברירה...

ר' יוסף: רחמנות עליו...

ר' חיים: אולי כדאי לנסות שוב ללמד אותו בדרך אחרת?

ר' יוסף: איזו דרך אחרת אתה מציע?

ר' חיים: להקליט לו ושילמד בעל פה.

ר' יעקב: אי אפשר, אתה יודע כמה פעמים ניסיתי ללמד אותו מספר פסוקים בעל פה ומה הוא עשה? הפך ושיבש אותם...
 למה ללכת כל כך רחוק, הנה רבי יוסף יושב אתו שעות ארוכות בצד וחוזר אתו על הכול מילה במילה, חוזר וחוזר כמו תוכי, ולא נקלט לו כלום! הנער לא תופס ולא מבין מה שמלמדים אותו. בשבילו זה נשמע כמו קסם, אחיזת עיניים, להטוטים, ולא מבין איך ומאיין זה נוצר.

ר' יוסף: מה שנכון, נכון.
 לכן אני לא יכול לדבר אתו.

ר' יעקב: מה אתה לא יכול? אתה רוצה שאני אעשה את המשימה הזאת לבד?

ר' יוסף: רב יעקב, בינינו, לך זה יותר קל.

ר' יעקב: הנער תקוע בין שמים לארץ.

תפילה של התלמידים פורצת בקול, בינתיים מרדכי נכנס *כנער, מצטרף מתפללים}

ר' יוסף: תסתכלו במראה הנהדר הזה, ילדים טהורים... תאמינו לי רק מלהביט בילדים האלה, הקב"ה צריך להביא גאולה לישראל.

ר' יעקב: רק כך יביאו את המשיח.

ר' יוסף: אני אישית מעולם לא נתקלתי בסוג כזה של תלמיד שלא קולט...
 (רומז על מרדכי) תראה אותו, הוא רואה את האחרים מתפללים והוא יושב ובוהה בשפתותיהם ולא מצליח להגות את המילים, יוצאות לו ללא שום כוונה ולא לפי הסדר.

ר' חיים: צריך להודות שיש לו רצון וכוח התמדה שאין לרבים. הוא צמא ללמודים, ולמרות שהוא משתדל - לא מצליח!

ר' יוסף: ...תראו איך שהוא רואה את המתפללים ומזיז את השפתיים וממלמל בתקווה לדעת מהן המילים כדי להבין את הקסם הזה.

ר' יעקב: אני מתלבט ואתם שוקעים בדיבורים, נו באמת ר' יוסף, לעניין, דבר לעניין.

- ר' יוסף: הלב נצבט לראות..
- ר' יעקב: במקום שתעזור לי, אתה סוחב אותו עוד פעם לשיחות.
- ר' חיים: אנחנו מדברים, מטכסים עצה ומנסים לעזור.
- ר' יוסף: אז למה לחכות ר' יעקב, הרי כבר החלטת.
- ר' יעקב: החלטתי?
- ר' יוסף: החלטנו!
- ר' יעקב: נשמע טוב יותר.
- ר' יוסף: אם כבר החלטנו, בואו נדבר עם הנער ונייעץ לו ללמוד אמנות כלשהי, לפחות ירכוש מקצוע ויעסוק בו, הוא לא שייך ללימודי תורה...
- ר' חיים: ...בשלב הזה.
- ר' יוסף: כן כן, אך ורק "בשלב הזה", אולי כשיגדל ירצה לחזור ללמוד.
- ר' יעקב: רק מעטים חוזרים, אם בכלל. טוב אז החלטנו, שנינו נבשר לו.
- ר' יוסף: שנינו? מספיק אחד. (לר' יעקב) לך יש קול סמכותי, משכנע והחלטי.
- ר' יעקב: בשום פנים ואופן, שנינו לימדנו אותו, שנינו נבשר לו.
- ר' חיים: טוב, אני חייב לרוץ, סלחו לי, שיהיה בהצלחה. (יוצא).
- ר' יוסף: והילדים מה יגידו? איך הם יגיבו כשישמעו את זה?
- ר' יעקב: אתה חושב שהם לא קולטים? ...
- תראה הם לפחות לא מציקים לו. אבל לפני שנדבר אתו בוא נבהיר לעצמנו משהו, אלף-בית הוא יודע?
- ר' יוסף: (ביחד עם ר' יעקב) יודע.
- ר' יעקב: היטב?
- ר' יוסף: (ביחד עם ר' יעקב בלחץ מוציא את...) אה...
- ר' יעקב: וקריאה?

ר' יוסף: (ביחד עם ר' יעקב) כיתה א'. נקרא לו? ...
 כואב לי הלב להסתכל לו בעיניים ולומר לו הכול בפנים.

ר' יעקב: בסדר ילמד מקצוע, (פונה לילדים/ לקהל) ילדים, שימו לב רגע... עיניים
 אלי... עיניים אלי...

{הקלטה של קולות תלמידים. ילדים }

קול א': (מתלונן על ב') אני קורא וקורא והוא כל הזמן דוחף אותי עם המרפקים
 שלו.

תלמיד ב': (מתלונן על ג') והוא כל הזמן מתפלל לי באוזן.

תלמיד ג': (מתלונן על א') לא נכון.

תלמיד א': כן נכון... (כך ממשיכים ב- "כן נכון, ולא נכון")

ר' יעקב: יופי, ילדים, חזרתם על כל הלימוד?

תלמיד א': כן, אבל הפריעו לי כל הזמן.

ר' יעקב: יוחנן עזרת לשאול?

תלמיד ב': כן והוא הוציא לנו את המעיים עם השאלות שלו.

תלמיד ג': שאול שואל שאלות חחח...

ר' יעקב: יופי, כל הכבוד, עכשיו תצאו לשחק רבע שעה בחצר ובעוד תחזרו ללמוד.

התלמידים: איזה כיף... יש!... אמרתי לך... חכו לי גם אני בא אתכם...

{מרדכי עומד ללכת עם שאר התלמידים, אבל ר' יעקב קורא לו }

ר' יעקב: מרדכי, גש הנה, אנחנו רוצים לדבר אתך.

{יעקב רומז ליוסף בדחיפת במרפק, יוסף מתעלם.

יעקב מנסה שוב, יוסף מתעלם, ובליית ברירה יעקב מתחיל לדבר }

ר' יעקב: בשנה הבאה תהיה בר מצווה.

מרדכי: כן.

ר' יעקב: נו שיהיה בשעה טובה. תראה, מרדכי, לא סיכמנו סופית...
כלומר חשבנו על זה...

זאת אומרת ר' יוסף ובכלל מנהלי הישיבה, חשבנו שהרעיון אולי...
(מסמן ליוסף שיעזור לו)
אתה מכיר את ר' לב?
(מרדכי מלמל משהו) שמעת את השאלה?

מרדכי: כן.

ר' יעקב: אתה מכיר אותו?

מרדכי: נו כן, רבי לב הפחח.

ר' יעקב: כן, הפחח. תראה, ר' לב צריך נער עוזר, וכדאי שמאוד שתלך לעבוד
אצלו. הוא אדם טוב, ישר דרך. פחחות זה מקצוע, אמנות!...
ור' לב אמן בפח, למה שלא תהיה תלמידו?

מרדכי: אבל אתם המורים שלי ואני התלמיד שלכם.

ר' יעקב: יהיה לך מורה חדש, לפעמים טוב להחליף מורים.

מרדכי: ומה עם הלימודים שלי?
מתי אלמד את המקצוע?
אחרי הלימודים?

ר' יעקב: למדת די, מיצית את היכולת שלך...
עכשיו כדאי שתלך לעבוד.

מרדכי: אבל כולם ממשיכים ללמוד ולא יוצאים לעבוד.

ר' יעקב: עכשיו לך לחברים שלך. האוויר בחוץ טוב לבריאות. צא להתאוויר.

{מרדכי יוצא}

ר' יעקב: (ליוסף בכעס) תודה רבה לך! נדמה לי שסיכמנו ששנינו מדברים... (יוצא)

ר' יוסף: (ממהר אחריו כמתנצל) קשה לי, אני לא בנוי לזה... (יוצא)

אור יורד

תמונה 4

מרדכי ויהודה חוזרים, והם ממשיכים את השיחה

מרדכי: כן, כך זה היה, אבל אני למדתי את המקצוע מהר מאוד ואחרי תקופה קצרה פתחתי עסק משלי והרווח מצוין תודה לאל. לב הפחח גילה לי את כל סודות המקצוע ושמי נודע למרחקים. (בלחש) אפשר לומר שעשיתי הרבה כסף. נכון שכסף זה חשוב בחיים, אבל לא את הכסף חיפשתי.

יהודה: משפחה יש?

מרדכי: יש, ברוך השם, אישה טובה, וילדים.

יהודה: אל תצטער, הרבה בעלי ממון תומכים בלומדי תורה ואם תעשה כך, תהיה לך זכות שותפות בתורתם והדבר נחשב כאילו ואתה לומד תורתם.

מרדכי: איפה אמצא תלמיד חכם שנזקק?

יהודה: חסר?!... גש לאחד מבתי המדרש, תשאל אצל מנהל המדרש ואני בטוח שתמצא תלמיד מוכשר חסר אמצעים, תתמוך בו וזה יחשב לך.

מרדכי: טוב שפגשתי אותך. לפעמים הולכים עם תחושות מועקה ולבסוף כשמספרים למישהו, כאילו הלחץ משתחרר וההרגשה הרבה יותר טובה.

יהודה: לא לשווא אמרו: "והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך".

מרדכי: רגע, אני יודע איפה זה נאמר... ק...

{יהודה מנסה לעודד אותו}

מרדכי: ק... קו... קהלת.

יהודה: או... יפה, כל הכבוד. (לוחץ את ידו) כי הכעס מונע לב האדם מכל הטובות, כי כשאדם כועס אין לו לב לרחם על העניים. כל כעסן לא יהיה חכם גדול, כי הכעס מבריא מלב את חכמתו.

מרדכי: (לוחץ את ידו של יהודה בהתרגשות) תודה רבה על העזרה.

יהודה: העיקר שתצליח... (קורא אחריו) אני עוד אשמע עליך רבות ואלמד.

יהודה יוצא. מרדכי נאשר רגע קט ויוצא. אור יורד.

תמונה 5

המקום: רחוב. מרדכי הולך שקוע במחשבות טורדניות.

מספר/ת: רק לעתים נדירות הופיע אורח בכפר וההפתעה הייתה שהאיש ששמו דוד היה חולה באיזו מחלה משונה, יותר מאוחר תבינו מהי.

{דוד מתקרב והם עוברים אחד על פני השני. מרדכי פונה לדוד שמראהו עלוב}

מרדכי: סלח לי, במה אני יכול לעזור לך?

דוד: אני סתם עובר בכפר.

מרדכי: מחפש מישהו? אני מכיר פה את כולם.

דוד: אני לא מכיר אף אחד כאן. סתם עובר.

מרדכי: קוראים לי מרדכי. (מושיט יד)

דוד: ידיי מלוכלכות, נגיד שלחצנו כבר יד. קוראים לי דוד.

מרדכי: אתה נודד?

דוד: כן. עובר אורח.

מרדכי: כמה זמן אתה נודד?

דוד: (מניד בכתפיו) לא יודע, לזמן אין חשיבות.

מרדכי: אין לך בית?

דוד: כל מקום שאני מגיע הוא ביתי.

מרדכי: אתה בטח רעב ועייף מהדרך, בוא תהיה אורח בביתי.

דוד: לא כדאי לך לארח אותי, יש לי מחלת עור קשה. אמנם לא מדבקת, אבל לא נעים להסתכל עלי.

מרדכי: מכל הכפר הזה ה' רצה שאני אפגוש אותך, ובשמחה אתה בא אתי...

שניהם יוצאים ונכנסים לבית מרדכי.

אור יורד.

תמונה 6

בית שרה אשת מרדכי מכינה את השולחן

- מרדכי: (בקול) שלום שרה, יש לנו אורח.
 שרה: ברוכים הבאים. אני בדיוק מכינה שולחן לאוכל ומיד אוסיף עוד צלחת.
 מרדכי: תשתה משהו?
 שרה: צלחת מרק?
 מרדכי: (מסמן לה להביא) שרה.
 שרה: מיד אלך להביא. (יוצאת)
 מרדכי: אין כמו המרק של שרה. כשהיא מכינה מרק, כל הכפר מריח ויודע שצלחת אחת שלה, שווה צלחת בריאות.

{שרה חוזרת עם צלחת מרק.**עיניו של דוד עוקבות אחרי המרק. הוא מברך, עונים אמן ואוכל}**

- מספר/ת: במהלך הימים שעברו מרדכי טיפל באורח החולה במסירות ואהבה ומשח את גופו במשחות ריפוי ששרה אשתו הכינה. אחרי שהאורח נח, מרדכי העז לשאול אותו.
 מרדכי: כמה זמן אתה חולה ככה?
 דוד: מה אני אגיד לך, "טבעו של אדם שאינו מסתפק במה שיש לו מי שיש מנה רוצה מאתיים, ואם יש לו מאתיים רוצה ארבע מאות..." ככה זה גם ברוחניות, למדתי תורה, ורציתי לשלוט ולזכור את המקורות בגמרא, במשנה ובראשונים, כולל שמות ראשונים ואחרונים וכוח הרצון שלי הוא כל כך חזק שגרם לי לבכי...
 עד שלבסוף החלטתי להתבודד ולהתענות...
 גזרתי על עצמי צום.
 מרדכי: התייעצת עם הרב שלך?
 דוד: להתיעץ עם הרב אם לרצות לדעת עוד?
 מרדכי: זה שייך לצום לא?

דוד: יש כאלה שחושבים שלא צריך להתאמץ בשביל תורה?
 אין דבר כזה! בשביל תורה צריך להשקיע והרבה.
 שמעתי על יהודים שהתענו ותפילתם נענתה והחלטתי שגם אני רוצה
 לעשות כך, מה עשיתי? שכבתי על קן נמלים "טורפות" ושאר היצורים
 העוקצים והמוצצים והמטילים...

מרדכי: מטילים?

דוד: יש חרקים שמטילים את הביצים שמהן בוקעים זחלים מתחת לעור, ויש
 כאלה... בקיצור, ככה שכבתי כל יום עד שהשרירים שלי בגוף כאבו מאוד
 ולא צעקתי איי איי...
 והנה יום אחד אני רואה שצמחה לי המחלה הזאת בעור...
 כל זה משמים וצריך לקבל באהבה. (משתעל)
 אני חושב שאני אמשיך בדרכי...

מרדכי: לא בא בחשבון. מה אתה ממהר? קודם תנוח כמה ימים ואחר כך תלך
 לשלום.

מספר/ת: במהלך הימים האורח הרגיש טוב יותר והתחזק מספיק והלך לו לדרכו.

אור יורד.

תמונה 7

מרדכי ושרה יושבים ומשוחחים, אוכל על השולחן.

שרה: למה אתה לא אוכל? האוכל שלי לא טעים לך?

מרדכי: שרה.

שרה: (דוחפת לו צלחת) כן, מרדכי, תאכל.

מרדכי: את יודעת, שרה, יש אנשים שסובלים בשביל ללמוד תורה, סובלים, ואני
 מעולם לא סבלתי כמו שצריך. פשוט, מאז ומתמיד לא קלטתי...
 לא קלטתי, את מבינה?
 סתום, משהו סתום בי, משהו אטום!

שרה: לא הבנתי, סתום אטום... מה כל הדיבורים האלה? ומה עם כל העבודות שלך? הרי ידי זהב יש לך! כל אדם היה מברך את בורא עולם על כך.

מרדכי: האיש החולה שהיה אצלנו?...

המסכן הזה, יודע את כל הש"ס, כל הש"ס את שומעת? והוא רוצה ללמוד עוד ראשונים ואחרונים. הוא רוצה לדעת... הלך מחוץ לעיר, התבודד, שכב על נמלים "טורפות" ושאר היצורים העוקצים והמוצצים והמטילים... (מפרש) יש חרקים שמטילים את הביצים שמהן בוקעים זחלים מתחת לעור...

שרה: די, זה מזעזע לשמוע את זה.

מרדכי: (ממשיך) הוא צם ימים שלמים ונחלש עד שחלה מאוד. יקירתי, אנשים סובלים כדי ללמוד תורה... אולי גם אני אקבל על עצמי את מה שהוא עשה. נפשית אני מוכן לזה, מוכן לה-כול, והעיקר שאזכה להיות בן תורה.

שרה: אני מבינה, זו הסיבה לכך שאתה לא אוכל. נו, יעזור לך ה' וייתן לך את כל הכוחות לשכב על קן של נמלים טורפות...

מרדכי: היית עדה שמצתי - ואין תוצאות! התענית - ואין תוצאות! אני עדיין לא מבין מה שאני לומד. אתמול בערב אחרי התפילה נשארתי בבית הכנסת לשיעור כדי לנסות שוב ללמוד. אני מנסה ללמוד וכלום, מנסה להקשיב וכלום, הקהל יושב ולומד ואני כלום, כולם מתלהבים ותפילה פורצת - אני כלום, לא מבין! כאילו יש קש בראש הזה, סתום! סתום! אז חשבתי לי שאולי כדאי שאצא להתבודד, אולי אצליח לפתוח את הבלוק במוח ולדעת יותר, אולי ככה תהיה התגלות ואזכה ללמוד ולהבין.

שרה: אתה חושב שכך תבין יותר?

{מרדכי קם והולך לחדר}

שרה: (שרה קוראת אחריו) רק שלא תהיה חולה חס ושלום... הנמלים לא מכניסות חוכמה למוח.

{מרדכי חוזר עם שק בידו}

שרה: אני רואה שהכנת הכול מראש. מה, אתה מתכוון ברצינות? חשבתי שאתה צוחק.

- מרדכי: אם אהיה חולה אדע שאני לא ראוי להיות לומד תורה.
- שרה: (מהנהנת בראשה בחוסר אונים) אוי ווי... איזו צרה אתה הולך להביא עלינו?!
- מרדכי: שרה, אלוהים הוא העד, עד כמה אני רוצה, וכמה שנים חלמתי... (בהשתוקקות על סף בכי) אני עדיין חולם להיות בן תורה.
- שרה: אני לא יכולה לעמוד מול רצונך, אז תתגלגל ותבקש והשם יעזור להאיר את דרכך.
- מרדכי: תודה, שרה אשתי היקרה

{מרדכי יוצא}

- שרה: מתי יבינו כשהמשיח יבוא, הוא יפתור את כל הבעיות של בני האדם, לכן לא צריך לדאוג.
(מתחילה לנקות ולפזם שיר) אוי אוי אוי... אוי אוי אוי...

אור יורד.

תמונה 8

חוץ. מקום ההתבודדות. רוח חזקה נושבת ושורקת.
השריקה היא אותו שיר ש-שרה פיזמה, ממשיך להתנגן ולאט לאט עד שהשיר הופך לבכי.

מרדכי: (יושב על סלע וממרר בבכי) אוי, אוי, אוי...

{הבעש"ט יהודי נודד נגלה לפתע בצורה מסתורית, עם מקל ותרמיל על כתפו, ניגש ישר אל מרדכי}

הבעש"ט: אדם יקר למה אתה בוכה?

מרדכי: (נבהל לרגע, ומתעשת) כשכואב אז בוכים.

הבעש"ט: על מה אתה בוכה?

מרדכי: על מר גורלי. זמן רב שאני מתחנן לפני הקב"ה ועדיין לא נענית...
 אולי הבכי יעזור, אולי הצער, אולי הייסורים...
 אני רוצה ללמוד תורה, זכיתי במצוות הכנסת אורחים...
 הגיע לביתי חולה מסכן, מלא עקיצות, עם מחלת עור קשה בכל הגוף
 והוא סיפר לי שחלה ונחלש. שמעתי את סיפורו והחלטתי שגם אני רוצה
 לנסות.

הבעש"ט: רעיון טוב נתן לך האורח שלך, אבל ראית את תוצאותיו.

מרדכי: ראיתי ואני מוכן לאותה תוצאה.

הבעש"ט: לי יש רעיון הרבה יותר טוב, קל ופשוט, אני אוכל להפוך אותך לבן תורה.

מרדכי: (מתפלא) קל?! פשוט?! להפוך אותי לבן תורה?!

הבעש"ט: הרבה יותר קל ממה שאתה חושב...

שמע, אם תוותר על כל רכושך ותמסור לי את כל כספך וזהבך, כל דברי
 הערך שבביתך שעשית במהלך עבודתך: את הבית, השדות וכל דבר
 שווה כסף, אם תמסור את הכול ותתלווה אלי למשך שלוש שנים
 תמימות... אני מבטיח לך שתהיה בן תורה.

מרדכי: (מתפלא) אני אהיה בן תורה?! הצחקתה אותי.

הבעש"ט: כן, זו הבטחה, אבל זכור היטב, לשם כך אתה חייב להיפרד מכל מה
 שיש לך.

מרדכי: מסכים.

הבעש"ט: רגע-רגע לא כל כך מהר להסכים, זה לא הולך כך ואל תמהר לוותר על
 כל כך הרבה רכוש. ראשית חוכמה לך להתייעץ עם רעייתך. בעוד שמונה
 ימים ובאותה שעה בדיוק ניפגש כאן במקום הזה, ואז תודיע לי מה היא
 החלטתך.

מרדכי: כאן בעוד שמונה ימים.

הבעש"ט: כן, ובינתיים לך לשלום.

{הבעש"ט הולך ומתרחק. יוצא}

מרדכי: זו מציאות או חלום נפלא? ...
 אני אהיה בן תורה, הרי זה נפלא...
 רגע, איך אזכור את המקום?
 (מתבונן סביב ומציב סימנים)
 עכשיו יש לי את כל הסימנים להגיע למקום בעוד שמונה ימים.

מרדכי ממחר לצאת כשהוא מפזם... אוי אוי אוי... אוי אוי אוי...

אור יורד.

תמונה 9

מרדכי נכנס לבית נראה מוזר, כולו קורן מאושר.

שרה: מרדכי, מה קרה? אתה נראה מוזר, מיד אכין לך מרק.
 מרדכי: לא אני בסדר גמור, אני לא רעב, בואי שבי רגע, אני רוצה לספר לך משהו.
 שרה: אתה מתנהג מאוד מוזר, מה קרה?
 מרדכי: שבי רגע.
 שרה: אני אלך להביא לך נזיד מנחם להירגע.
 מרדכי: לא צריך, רק תקשיבי לרגע...
 היום כשהייתי בהתבודדות פגשתי יהודי מיוחד, אבל נראה דווקא יהודי רגיל - ולא רגיל... הוא הציע לי הצעה נפלאה...
 שרה: כולם מציעים לך הצעות משונות ואתה כבר מאמץ אותן... לפחות הוא הוריד אותך מהרעיון להתבודד עם נמלים טורפות?
 מרדכי: כן, היהודי הבטיח לי שבעוד שלוש שנים אהיה בן תורה.
 שרה: הרי לא חשבת לעשות את זה בחודש? שלוש שנים זו לא הצעה, זה הגיוני.

מרדכי: שנים אני מנסה וזה לא הגיוני.
היהודי אמר שכל מה שאני צריך לעשות הוא להעביר אליו את כל הרכוש:
הבית, העסק, השדות, הכלים, הכול שלו, ולהתלוות אליו למשך שלוש
שנים, וזהו, אני אהיה בן תורה.

שרה: ומי זה אותו יהודי אמרת? אנחנו מכירים אותו?

מרדכי: לא, הוא הופיע פתאום בין השיחים, בהתבודדות.

שרה: ואתה מאמין ובוטח בו?

מרדכי: בטח בוטח, הוא נראה אישיות כזאת מיוחדת.

שרה: (לאחר מחשבה) כל החיים שלך אתה מצטער שאתה לא יכול ללמוד,
זאת ההזדמנות היחידה, כך שלא תהיה ברירה לקבל את הצעה הזו,
הצעה של פעם בחיים ואסור לסרב לה. גם אני מסכימה לכל הדרישות
של היהודי.

מרדכי: אשת חייל מי ימצא, איזו אישה כשרה בירך אותי ה'...
(שר) "אשת חייל מי יצמא ורחוק מפנינים..." (משלי פרק לא פסוק י')

שרה: די – די זה מבין אותי...
שלוש שנים זה יותר קרוב מקרוב.

מרדכי: פעם לא היה לי אפילו שלוש שנים, היה לי נצח.

שרה: אבל בתנאי אחד.

מרדכי: מה התנאי?

שרה: התנאי הוא...

{דפיקות בדלת, שרה הולכת לפתוח}

מרדכי: מה התנאי?

{בפתח גבאי בית צדקה}

שרה: תיכנס, שב בבקשה. (יוצאת להביא שתיה)

גבאי: שלום עליכם. זמנים קשים, ר' מרדכי, אני אוסף צדקה למשפחות נזקקות...

מרדכי: ה' נתן לי על מנת שאוכל לתת, ובלב שלם אני נותן למטרה חשובה זו. אני תמיד אומר שהכסף הוא לא שלי, הוא שלהם, הוא פשוט עובר דרכי אליהם.

{שרה חוזרת עם השתייה. הגבאי מברך וכולם עונים אמן. מרדכי מוציא כסף ונותן לגבאי}

גבאי: שה' יאיר לך את הדרך וייתן לך את מבוקשך, ועכשיו אמשיך בדרכי.

שרה: לפני שתלך אמזוג לך מרק...

גבאי: (נכנס לדבריה) לכול בית שאני נכנס מציעים לי אוכל. (טופח על בטנו) הנה תראו את התוצאה, אשתי מרים שתחיה אומרת שאני חייב לעשות דיאטה...

תודה רבה לכם, וכעת אמשיך. (יוצא)

מרדכי: נו, שרה, מה התנאי?

שרה: התנאי שלי הוא כזה, לפני שנמסור את כל רכושנו ליהודי שלך, אני רוצה שנזמין אותו לסעודה וכך נקיים את מצוות הכנסת אורחים, אתה מביין? לאחר שנמסור את כל הרכוש, לא תהיה עוד אפשרות לקיים מצוות הכנסת אורחים מהשפע שיש לנו עכשיו.

מרדכי: מקובל. בעוד שמונה ימים אומר לו את בקשתך.

שרה: אני אגש בינתיים לצילה לברך אותה על הלידה, ואתה בינתיים לך לנוח. (יוצאת)

מרדכי: כן, בסדר...

{מרדכי יושב מהורהר ומתחיל לאכול. לאחר זמן מה, דפיקות בדלת. נכנסים הורי שרה שהם סבא וסבתא}

מרדכי: שלום עליכם, ברוכים הבאים, היכנסו.

סבתא: איפה שרה שלנו?

מרדכי: לא פגשתם אותה? לפני רגע יצאה, אמרה שהיא הולכת לצילה לברך אותה, נולדה לה בת.

סבתא: לצילה של יוסף? מזל טוב מזל טוב, ואיך קוראים לתינוקת?

מרדכי: לא יודע.

סבא: ואיפה שמוליק שלנו? שקט כזה בבית לא שומעים אף פעם.

מרדכי: שמוליק ישן בעריסה.

סבתא: אני חייבת להציץ.

**{הסבתא ממהרת על קצות האצבעות והבעלה מדדה אחריה.
נעצרים ליד פתח החדר. רואים את גבם}**

מרדכי: להכין לכם משהו לשתות?

סבא: לי לא תודה...

(לאשתו) תשתי משהו, רבקה?

סבתא: לא תודה, שתיתי שתי כוסות תה לפני שיצאנו.

{חוזרים למרדכי}

סבא: (אחרי שבחן אותו) אתה מרגיש טוב?
הכול בסדר אצלך?

סבא: אתה נראה ככה מרחף בעננים.

מרדכי: למה?

סבתא: החתן שלי לא נראה כתמול שלשום והוא שואל אותי למה? נו באמת תגיד, משהו בעבודה?

מרדכי: בעבודה הכול בסדר ברוך השם.

סבא: ב"ה.

מרדכי: סליחה על אי הסדר...

{מרדכי אוסף את מה שיש על השולחן ויוצא}

סבתא: הוא לא נראה בסדר, משהו קרה לו, הוא מתחמק, תשאל אותו כשיחזור.

סבא: כנראה עייף, רק עכשיו חזר מהעבודה, מה רצית שיראה כאילו הוא הולך לחתונה?

{מרדכי חוזר}

סבא: העסקים טובים?

מרדכי: ברוך השם... אבל... (שותק ומתחרט)

סבתא: אבל מה?

(לסבא) ידעתי.

סבא: מה קרה?

מרדכי: רציתי שתדעו שאני חושב שאני הולך לוותר על כל הרכוש.

סבא+סבתא: (בבהלה) אוי!

סבא: מה קרה?

ספר בכל זאת, אנחנו הורי אשתך ואנחנו נשתדל לעזור אם רק אפשר.

מרדכי: אפשר.

סבא+סבתא: נו!

מרדכי: אתם יודעים שמאז ומתמיד... כל חפצי... כל מה שחסר לי... להיות בן

תורה. השם בירך אותי בכול, אישה טובה, ילדים נפלאים.

סבתא: שרל'ה ששלנו ילדה טובה מבית טוב.

סבא: והורים טובים ומקסימים יש לה.

מרדכי: העסק מצוין, הפרנסה בשפע ולאחרונה התחלתי לתמוך בתלמידי

חכמים, וזה לא מספיק לי, כל חיי אני רוצה ללמוד תורה.

- סבתא: אנחנו קיבלתנו אותך כמו שאתה.
- מרדכי: היום יצאתי להתבודד ולהתפלל לאלוקים, ופגשתי שם יהודי אחד. בידו היה מקל ושק על כתפו. הוא היה מעורר כבוד והדר, יהודי מיוחד. הוא הבטיח לי, שאם אמסור לו את כל רכושי ואתלווה אליו שלוש שנים, אהיה בן תורה.
- סבא: הכול? זה מוגזם.
- מרדכי: הבית, השדות, החפצים והכסף. הבטיח שאהיה בן תורה.
- סבא: ואולי הוא נוכל גנב ערמומי?!
- סבתא: מתחזה.
- מרדכי: ככה לא נראה נוכל ואני יודע איך נראה נוכל, הוא נראה כיהודי הגון ומיוחד.
- סבתא: יהודי מיוחד לא מציע הצעות כאלה! ושרה הסכימה לסידור הזה להישאר לבד עם הילדים בלי פרוטה?!
- מרדכי: כן.
- סבתא: זאת שערורייה!
- סבא: תראה, תורה היא אכן יקרה מפז, אבל נראה לי שלפי פסק דין תורה אסור לך, פשוט אסור לך לתת את כל הרכוש ולצאת לגלות. יש לך אישה, יש לך ילדים קטנים ואתה מחוייב לפרנסתם. מי שתומך בתלמידי חכמים נחשב כלומד בעצמו, תסתפק בזה!
(נראה קצת זועם) בואי, רבקה, בואי נלך, השעה כבר מאוחרת. תהיה בריא, מרדכי, ותחשוב טוב מה שאתה עושה למשפחה, שלום.
- סבתא: (תוך כדי יציאה) טוב מאוד ענית לו, איזה מין שיגעון לזרוק הכול?...
**מרדכי יושב על הכיסא תומך בראשו, מוזיקת מעבר.
אור יורד.**

תמונה 10

אותו מקום. מאוחר יותר.

שרה: אתה עוד יושב על הכיסא?

מרדכי: הורייך היו כאן.

שרה: כאן?

מרדכי: לא פגשת אותם?

שרה: מה כבר קרה?

מרדכי: הם לא מרוצים מהרעיון שאצא ללמוד.

שרה: בוא נשכח ממה שאמרו ההורים שלי. שנינו החלטנו, אלה החיים שלנו. אני מסכימה וזה העיקר. להורים כואב בגללי, אבל אני אשוחח אתם ואודיע להם שזו ההחלטה שלי. כל החיים אתה מצטער על כך שאתה לא יודע ללמוד. אל תחמיץ את ההזדמנות להיות בן תורה! עכשיו לך תרגיע את המחשבות.

מרדכי קם ויוצא.

אור יורד

תמונה 11

מקום ההתבודדות. מרדכי סורק את הסביבה ומוודא שזה המקום.

מרדכי: (תוך כדי מלמול) אחת-שתיים-שלוש-ארבע... נדמה לי שזה היה פה. כן, ליד הסלע הזה... בדיוק כאן! טוב, אני אחכה לו כאן כפי שסיכמנו... וכי מה יש לי לעשות?

{לאחר זמן מה, הבעש"ט מופיע משום מקום.}

הבעש"ט: שלום עליכם.

מרדכי: עליכם השלום.

הבעש"ט: הנה אני רואה שעז רצונך ללמוד ולכן זכרת והגעת במועד שקבענו, מה החלטתם אתה ואשתך?

מרדכי: אני מוכן לעשות הכול כדי ללמוד תורה.

הבעש"ט: ומה בקשר לבת זוגתך?

מרדכי: מיד הסכימה.

הבעש"ט: יפה. אתה זוכר את כל הדרישות, ויתור מוחלט ושלוש שנים אתי.

מרדכי: כן, בטח-בטח אשתי הסכימה מכל הלב, אבל בתנאי אחד.
לפני שאצא לדרך החדשה, היא מבקשת שכבודו יתארח בביתנו ויסעד
אתנו לפני שנמסור לכבודו את כל הרכוש.

הבעש"ט: מסכים. אם כך בוא נלך למלא את בקשתה של רעייתך.

מספר/ת: הם הלכו לביתו ללא אומר ודברים. בעודם הולכים וכבר ממרחק הבחינו
באור גדול בוקע מן הבית. כשנכנסו הופתעו לראות שהשולחן ערוך כביום
חג.

אור יורד.

תמונה 12

בית

הבעש"ט: חג בביתכם.

מרדכי: אני לא יודע, מוזר, אשאל את אשתי.

שרה: שלום...

מרדכי: איזה חג בביתנו היום?

שרה: חג כפול לנו, מצווה באה לידנו ועוד אורח מכובד כל כך, ומי יודע מתי
אוכל שוב לקיים מצווה כזאת, וחופץ מזה, אני רואה שהקב"ה החליט
לקחת את כול רכושנו והעיקר שבעלי יהיה לומד תורה.

מרדכי: אוי, שרה-שרה.

הבעש"ט: תחול ברכה על ראשך.

(למרדכי) הואל נא להביא עט כדי לחתום על חוזה העברת הרכוש.
(שולף חוזה מכיסו) הנה החוזה, הכנתי אותו מראש, ומחר בבוקר נוכל
בעזרת השם לצאת לדרך.

מרדכי: מיד אקרא לשני שכנים שיהיו עדים...
(קורא החוצה) גבריאלי... חיים... בואו להעיד...
(חוזר) הם כבר באים.

הבעש"ט: (מברך ושותה) ברוך אתה ה' בורא פרי הגפן.

מרדכי+שרה: אמן-אמן.

הבעש"ט: הגברת בינתיים תאסוף את כל דברי הערך, כסף וזהב.

שרה: כבר אספתי הכול. (יוצאת להביא את השק)

{נכנסים העדים}

הבעש"ט: (למרדכי) הנה חתום כאן.

{מרדכי חותם}

הבעש"ט: (לעדים) ואתם שניכם כאן בבקשה.

{העדים חותמים}

הבעש"ט: יישר כוח. טוב, אתם מעידים שראיתם את ר' מרדכי חותם על ההסכם.

גבריאלי: זהו?

חיים: לא כואב... (צוחק מהבדיחה של עצמו)

גבריאלי: (תוקע מבט בחיים) מה מצחיק פה!?

חיים: אותי זה הצחיק.

הבעש"ט: תודה לכם.

חיים: העיקר שיהיה טוב.

מרדכי: תודה רבה לכם.

{שרה חוזרת עם שק מלא}

הבעש"ט: עכשיו לאחר שחתמנו, הבית והרכוש הם שלי. במשך שלוש השנים הקרובות אשאיר לך את הבית עם כל תכולתו, תגורי פה עם הילדים, לא כבעלי בית, כי אם אורחים אתם בביתי ממחר, האדמה נתונה לך, תוכלי לזרוע בה ירקות ולגדל אותם ולאכול מהם, ולדאוג לילדייך...

{שיחתם של חיים וגבריאל משתלבת סימולטנית בדבריו של הבעש"ט}

גבריאל: (זזים הצידה לקראת יציאתם, ובחשדנות) אתה יודע מי האיש הזה?

חיים: לא ראיתי אותו אף פעם בחיים.

הבעש"ט: אני בטוח שתצליחי להפיק יבול מוצלח, ותוכלי להשתמש בפירות והירקות ואף לסחור בהם לפרנסת הבית.

גבריאל: גם אני לא ראיתי אותו אף פעם, אבל ראיתי את תמונתו באיזשהו מקום.

חיים: אז מי זה?

גבריאל: (לוחש לחיים) זהו הבעל שם טוב...

חיים: (בדחיפת חיבה) דיי... אתה צוחק עלי?

הבעש"ט: הנה מילאנו את התנאי של רעייתך והכול מוכן ומזומן. מחר השכם בבוקר ניפגש באותו המקום...

חיים: אתה בטוח שהוא הבעל שם טוב... הקדוש?

גבריאל: הוא בכבודו ועצמו, ושנינו זכינו להיות עדים...

{יוצאים מאוד מאושרים}

מרדכי: תהיה בטוח שאני אהיה שם מחר בבקר.

הבעש"ט: תראו הצלחה במעשי ידיכם, ושיהיה לכם בריאות ואושר.

שרה: מחר בבוקר אכין צידה לדרך.

מרדכי: שרה, אל תתאמצי, אני לא צריך צידה לדרך. בעוד שלוש שנים ניפגש בעזרת השם ואני אהיה בן תורה, אדע ללמוד. בעלך יהיה תלמיד חכם! (מסתובב וקורא בקול) מ-חר עם ע-לות ה-ש-חר, מחר בבוקר, שרה! סוף סוף אתחיל את הדרך להיות בן תורה!

מספר/ת: זהו, סיפורנו תם. כך היה הבעל שם טוב מקרב ליבם של יהודים פשוטים ותמימים בעלי לב זהב טהור לאבינו שבשמים...

**מרדכי מתחיל לשיר בשמחה גוברת וכולם מצטרפים לחגיגה.
אור יורד. חושך.**